

Korupce ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob

19.10.2018
Justičná akademie, Omšenie

JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

1

Úprava TOPO

ČR	SR
Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	I. Zákon č. 91/2016 Z.z., o trestnej zodpovednosti právnických osôb
Účinný od 1. ledna 2012 Zásadní novela 183/2016 Sb. k 1. prosinci 2016	Účinný od 1. července 2016

2

Osobní působnost

ČR	SR
§ 6 odst. 1	§ 5 odst. 1
Odpovědné všechny subjekty vyjma těchto subjektů:	Odpovědné všechny subjekty vyjma těchto subjektů:
a) Česká republika, b) územní samosprávné celky při výkonu veřejné moc	a) Slovenská republika a jej orgány, b) iné štáty a ich orgány, c) medzinárodné organizácie zriadené na základe medzinárodného práva verejného a ich orgány, d) obce a vyššie územné celky, e) právnické osoby, ktoré sú v čase spáchania trestného činu zriadené zákonom, f) iné právnické osoby, ktorých majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie

3

Rozsah kriminalizace

ČR	SR
§ 7	§ 3
Negativní výčet trestných činů	Pozitivní výčet trestných činů.
Přijetí úplatku podle § 331, Podplacení podle § 332, Nepřímé úplatkářství podle § 333	prijímanie úplatku podľa § 328 až 330, podplácanie podľa § 332 až 334, nepriama korupcia podľa § 336

4

Přičitatelnost trestného činu

ČR	SR
§ 8	§ 4
Jak	
V zájmu, v rámci činnosti	v jej prospech, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom
Kým	
statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněná jménem nebo za právnickou osobu jednat	štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu
osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost	ten, kto vykonáva kontrolnú činnosť alebo dohľad v rámci právnickej osoby
osoba, která vykonává rozhodující vliv na řízení právnické osoby,	iná osoba, ktorá je oprávnená zastupovať právnickú osobu alebo za ňu rozhodovať.
zaměstnanec právnické osoby při plnění pracovních úkolů na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených výše anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat	osoba uvedená výše nedostatočným dohľadom alebo kontrolou, ktoré boli jej povinnosťou, hoci z nebanlivosti umožnila spáchať trestný čin osobou, ktorá konala v rámci oprávnení, ktoré jej boli zverené právnickou osobou

5

Vyvinění, resp. exkulpace

ČR	SR
§ 8 odst. 5	§ 3
pokud právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila	Spáchanie trestného činu právnickou osobou podľa odseku 2 sa právnickej osobe nepričíta, ak vzhľadom na predmet činnosti právnickej osoby, spôsob spáchania trestného činu, jeho následky a okolnosti, za ktorých bol trestný čin spáchaný, je význam nesplnenia povinností v rámci dohľadu a kontroly zo strany orgánu právnickej osoby alebo osoby uvedenej v odseku 1 nepatrný.

6

Účinná lítost

ČR	SR
§ 11	§ 8
<p>(1) Trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže dobrovolně upustila od dalšího protiprávního jednání a</p> <p>a) odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo</p> <p>b) učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno.</p> <p>(2) Trestní odpovědnost právnické osoby podle odstavce 1 však nezaniká, spáchala-li trestný čin pletich v insolvenčním řízení (§ 226 trestního zákoníku), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku, zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 3 nebo 4 trestního zákoníku, pletich při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 odst. 1 písm. b) nebo c) trestního zákoníku, pletich při veřejné dražbě podle § 258 odst. 1 písm. b) nebo c) trestního zákoníku, přijetí úplatku (§ 331 trestního zákoníku), podplacení (§ 332 trestního zákoníku) nebo nepřímého úplatkářství (§ 333 trestního zákoníku).</p>	<p>(1) Trestná zodpovednosť právnickej osoby zaniká, ak</p> <p>a) zaniká trestnosť činu podľa ustanovení Trestného zákona o účinnej lítosti osoby uvedenej v § 4 ods. 1,</p> <p>b) právnická osoba dobrovoľne upustila od ďalšieho konania smerujúceho k spáchaniu trestného činu a škodlivý následok trestného činu zamedzila alebo napravila, alebo</p> <p>c) právnická osoba dobrovoľne upustila od ďalšieho konania smerujúceho k spáchaniu trestného činu a urobila o ňom oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní alebo Policajnému zboru v čase, keď sa škodlivému následku trestného činu mohlo ešte zabrániť alebo nebezpečenstvo hroziace z trestného činu odstrániť.</p> <p>(2) Trestná zodpovednosť právnickej osoby podľa odseku 1 nezaniká, ak spáchala niektorý z trestných činov korupcie uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona alebo trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona.</p>

7

Česká praxe TOPO ke korupčním trestným činům

1) Přijetí úplatku - § 331 TZ – 0 případů

2) Podplacení - § 332 TZ – 3 případy:

- TEXEN, s.r.o.

odst. 1, peněžitý trest 60 x 5000 Kč

- MEGASTAR World s.r.o.

odst. 1), 2 písm. a), b), peněžitý trest – 150 x 20 000 Kč

- STARCOM INTERNATIONAL s.r.o.

odst. 1), 2 písm. a), b), peněžitý trest – 250 x 20 000 Kč

3) Nepřímé úplatkářství - § 333 TZ – 0 případů

8

Compliance program jako pojem

1. Zahraniční respektovaná literatura

„Soubor pravidel, postupů, firemních struktur a podávání zpráv o činnosti, dále školení, monitorování a mechanismů vymáhání práva, jejichž cílem je dosáhnout souladu s platnými trestními a civilními zákony a předpisy ... a firemní politikou a firemními postupy.“ Banks, Theodore L., Banks, Frederick, L. Corporate legal Compliance handbook, 2nd ed. New York: Wolters Kluwer, 2016, s. 1-3.

2. ISO 19600:2014 (standardizuje Compliance management systém)

„Výstup stavu, kdy organizace plní své povinnosti, a je udržitelná v důsledku toho, že je součástí vnitřní kultury organizace a promítá se do chování a postojů osob pro organizaci pracujících. Management Compliance by měl, ač musí udržovat určitou míru nezávislosti, být začleněn do finančních, rizikových, kvalitativních, environmentálních a bezpečnostních systémů řízení v rámci organizace, a jejich operačních požadavků a procedur.“ ISO 19600:2014 – Compliance management systems, s. 1.

9

Compliance program - dimenze

Jedná se o:

- 1) Nástroj k minimalizaci rizik plynoucích z činnosti právnické osoby
- 2) Pravidla etického chování a chování v souladu s právními předpisy
- 3) Jeho existencí lze hovořit o naplnění péče řádného hospodáře
- 4) Dodržování právních předpisů a vnitřních norem právnické osoby
- 5) Zavedení a realizaci řídicího a kontrolního systému právnické osoby
- 6) Preventivní nástroj stran předcházení trestné činnosti jak fyzických, tak právnických osob

10

Compliance programy a jejich východiska I.

1. **Příručka ohledně postupů, které musí právnické osoby přijmout za účelem prevence korupce – Bribery Act 2010** (*Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*),
2. **Základní průvodce amerického zákona o zahraničních korupčních praktikách** (*A Resource Guide to the U. S. Foreign Corrupt Practices Act*)
3. **ISO 19600:2014** ke Compliance standardům
4. **ISO 37001:2016** k protikorupčním opatřením
5. **Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce - Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.** Druhé, upravené a doplněné vydání

11

Compliance programy a jejich východiska II.

Příručka ohledně postupů, které musí právnické osoby přijmout za účelem prevence korupce (*Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*) byla vydána Ministerstvem spravedlnosti Spojeného království a upravuje 6 základních bodů:

- Přiměřenost.
- Jednání top managementu.
- Vyhodnocení rizik.
- Due diligence.
- Komunikace.
- Monitorování a přezkoumání.

12

Compliance programy a jejich východiska III.

Základní průvodce amerického zákona o zahraničních korupčních praktikách (*A Resource Guide to the U. S. Foreign Corrupt Practices Act*) upravuje následující oblasti:

- závazek Top Managementu a jasně vyhlášená politika boje proti korupci;
- etický kodex a Politika Compliance a Compliance opatření;
- dohled a implementace Compliance programu ze strany vedení právnické osoby;
- vyhodnocení rizik jako základní bod rozvoje účinného Compliance programu;
- školení a pravidelné vyhodnocení Compliance programu;
- nápravná opatření;
- systém důvěrného hlášení a vnitřního vyšetřování;
- neustálá aktualizace - pravidelní testování a přezkum.

13

Compliance programy a jejich východiska IV.

ISO19600:2014 upravuje následující momenty:

- potřebu pojmenovat vnitřní a vnější problémy;
- systém řízení Compliance a principy dobré správy;
- povinnost identifikace Compliance povinností včetně požadavků Compliance a závazků Compliance;
- správu Compliance povinností;
- identifikaci, analýzu a vyhodnocování Compliance rizik;
- závazek vedení (leadership) k systému řízení rizik;
- vnitřní politiku Compliance;
- definování odpovědnosti a oprávnění v rámci organizace;
- funkci Compliance Managera;
- povinnosti zaměstnanců ve vztahu ke Compliance;
- vzdělávání a školení;
- kontrolu procesů;
- vytvoření indikátorů za účelem měření úspěchů ve vytyčených oblastech;
- zavedení Compliance hlášení;
- pravidelný audit;
- reakce na nonkonformitu Compliance programu, tzv. zlepšení.

14

Compliance programy a jejich východiska V.

ISO 37001:2016 upravuje následující momenty:

Organizace musí v rozumné a přiměřené míře implementovat sadu prostředků a kontrolních mechanismů za účelem prevence, detekce a reakce na případy úplatkářství, a to včetně:

- Protikorupční politiky
- Manažerského vedení a závazku odpovědnosti
- Kontroly a školení personálu (zaměstnanců)
- Vyhodnocení rizik
- Due diligence ve vztahu k projektům a obchodním partnerům
- Finanční, obchodní a smluvní kontrola
- Mechanismy pro monitoring a ohlašování podezřelé činnosti
- Nápravná opatření a průběžné zlepšování

Standard se organizaci vyplácí tím, že poskytuje/stanoví:

- Minimální požadavky a podpůrné směrnice pro implementaci protikorupčního systému řízení
- Záruky pro management, investory, zaměstnance, zákazníky a společníky, že organizace přijímá přiměřená protikorupční opatření
- Důkazy pro případ vyšetřování, svědčící o tom, že organizace přijala přiměřená protikorupční opatření.

15

Compliance programy a jejich východiska VI.

Průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce - Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Druhé, upravené a doplněné vydání (tzv. Compliance 2.0)

16

Stavební kameny Compliance - prevence

- I. Řízení rizik v oblasti compliance**
- II. Etický kodex/pravidla chování a zásady**
- III. Hloubkové prověrky obchodních partnerů**
- IV. Komunikace, školení a podpora**
- V. Integrace personalistických procesů**

Metodika, s. 31 – 33.

17

Stavební kameny Compliance - detekce

- I. Zdroje pro ohlašování podezření
(whistleblowing)**
- II. Interní šetření při porušení compliance
pravidel**
- III. Monitorování a revize compliance systému**

Metodika, s. 33 - 34

18

Stavební kameny Compliance - reakce

I. Pracovněprávní důsledky

II. Vymáhání škody či újmy

III. Hlášení orgánům činným v trestním řízení

Metodika, s. 34

19

Shrnutí

Compliance program by měl být postaven alespoň na následujících minimálních základech obsahujících:

- 1) Plná podpora ze strany vedení společnosti
- 2) Nezávislé vyhodnocení trestněprávních rizik
- 3) Přijetí přiměřených pravidel a opatření pro odstranění či snížení rizik
- 4) Jednoznačný, a průhledný systém vnitřních předpisů
- 5) Nastavený systém dělby kompetencí
- 6) Nastavený systém kontroly a auditů nad dodržováním pravidel
- 7) Zavedení a vyhodnocování tzv. oznamovatelské linky
- 8) Školení v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob a rizik z ní plynoucích
- 9) Poskytování efektivní právní podobory zejména zaměstnancům právnické osoby.

20

Závěr

Za pozornost děkuje Lukáš Bohuslav

bohuslav@prf.cuni.cz

21